

# Bijlage I

## C-212

### Green Deal Aardgasvrije Wijken

#### Overzicht van partners

Eneco	Gemeente Alphen aan den Rijn
EnergieNederland	Gemeente Amersfoort
Ennatuurlijk	Gemeente Amstelveen
Expertisepunt open overheid	Gemeente Bodegraven-Reeuwijk
Gasunie	Gemeente Breda
Gelders Energieakkoord	Gemeente Dordrecht
Kennisland	Gemeente Ede
Klimaatverbond	Gemeente Eemnes
Nuon	Gemeente Enschede
NVDE	Gemeente Gouda
ODE Decentraal	Gemeente Haarlemmermeer
Omgevingsdienst midden holland	Gemeente Hellevoetsluis
Platform31	Gemeente Hengelo
PEEF	Gemeente Kampen
Programmabureau Warmte Koude Zuid-Holland	Gemeente Lansingerland
Quintel Intelligence (Energietransitiemodel)	Gemeente Oldenzaal
Stichting HIER klimaatbureau	Gemeente Pijnakker-Nootdorp
Stichting Natuur & Milieu	Gemeente Schiedam
Stroomversnelling	Gemeente Staphorst
TNO	Gemeente Steenwijkerland
Stichting Warmtenetwerk	Gemeente Ten Boer
	Gemeente Tilburg
	Gemeente Twenterand
	Gemeente Vlaardingen
	Gemeente Vlissingen
	Gemeente Voorne-Putten
	Gemeente Waddinxveen
	Gemeente Zuidplas
	Gemeente Zwolle

#### Beschrijving van de inzet van de individuele partners

##### *Coöperatieve Samenleving en TwentyOne Coöperatief*

De Coöperatieve Samenleving en TwentyOne Coöperatief werken vanuit dezelfde systematiek, maar met aanvullende kernkwaliteiten. Daarom willen beide als Partner tekenen en gezamenlijk bijdragen door:

1. Learning living Labs. Inbreng van de aan De Coöperatieve Samenleving (DCS) en TwentyOne verbonden Learning Living Lab-gebieden met de aangesloten (gebieds)coöperaties, in zeer verschillende provincies en gemeenten verspreid door Nederland, waar aan circulaire en inclusieve gebieds(her)ontwikkeling wordt gewerkt door inbreng van maatschappelijk bedrijfskundige Gebiedsarrangementen; werkend met en binnen de Omgevingswet, waar DCS en TwentyOne beiden experimentpartners zijn; op basis van georganiseerde wederzijdse participatie in en tussen de drie speelvelden van overheid, (corporate) bedrijfsleven en het georganiseerde burgerdomein van het gebied (burgers, boeren, maatschappelijk middenveld, MKB en ZZP'ers);

2. Methodiek gebiedsontwikkeling. Inbreng van methodieken voor en praktijkervaring met circulaire, coöperatieve en inclusieve gebiedsontwikkeling; hoe stap voor stap gewerkt kan worden van een integrale gebiedsopgave naar inclusieve, meervoudige waarde-cases alsmede tijdige opschaling en disseminatie. Met inzet van verticale en horizontale governance instrumenten. Deze methodiek leent zich uitstekend voor de opgave van de energietransitie op wijkniveau;
3. Energievisies. Het begeleiden van provincies, gemeenten en waterschappen bij de ontwikkeling en implementatie van de lokale energievisies; daarbij ondersteunend middels het mobiliseren en bouwen van lokale netwerken van bewoners en ondernemers in het gebied die zelf hun gebied ontwikkelen en mee-investeren door middel van (gebieds)coöperaties waaronder lokale energiecoöperaties;
4. Gebiedsarrangementen. Waardeontwikkeling, financieringsmogelijkheden en -modellen in circulaire gebiedsarrangementen, onder andere in samenwerking met PEEF (Platform Energy Efficiency Financials). De ontwikkeling van gebiedsgerichte en maatschappelijk-bedrijfskundige business cases en arrangementen tussen overheid, bedrijfsleven en het georganiseerde burgerdomein, mede rekening houdend met opschaling en/of replicerbaarheid gericht op zelfredzaamheid en structuurversterking van samenleving, economie en gebied;
5. Borging en certificering. De inrichting van betrouwbare, gecertificeerde learning living lab-omgevingen, geborgd op de Europese Rijnlandse spelregels en op het leren en toepassen van het geleerde ten behoeve van de vitaliteit van samenleving, economie en gebied; inbreng van een netwerk van competente experts die gebiedsgericht kunnen adviseren, coachen en praktijkervaring hebben in de DCS en TwentyOne-referentiegebieden.

#### *Eneco*

Neemt actief deel aan regietafels en stakeholdersessies van gemeenten en zal met haar duurzame portfolio onder meer op het gebied van warmte, elektrisch vervoer, zon en wind een bijdrage leveren aan het verkennen en realiseren van aardgas loze wijken.

#### *Energie Nederland*

- Te helpen bij contacten tussen gemeenten en haar leden over producten en diensten voor consumenten noodzakelijk bij de overstap naar een andere energievoorziening (van gas naar all-electric, (rest)warmte);
- Te helpen bij contacten tussen gemeenten en haar leden over warmtelevering en warmtenetten;
- Kennisdeling richting haar leden te organiseren en kennis vanuit de leden in te brengen;
- Verbinding te leggen met andere gelieerde trajecten waar Energie-Nederland en haar leden bij betrokken zijn.

#### *Ennatuurlijk*

Ennatuurlijk is actief in heel Nederland de transitie van gas naar duurzame warmte mogelijk te maken. Als specialist op het gebied van duurzame warmte-oplossingen zoeken wij de intensieve samenwerking met gemeenten, provincies, vastgoedontwikkelaars en woningcorporaties. Ennatuurlijk heeft met haar aandeelhouders pensioenfonds PGGM en technologiebedrijf Veolia de middelen om te investeren in grootschalige, collectieve warmtenetten. Daarbij wordt ook de eindklant nadrukkelijk meegenomen, want Ennatuurlijk beschouwt het enthousiasme van de eindklant als een absolute voorwaarde voor een succesvolle transitie.

#### *Gasunie*

Gasunie is bereid kennis m.b.t. diverse aspecten op systeemniveau, zoals CO<sub>2</sub> impact en financiële impact over de gehele energieketen, beschikbaar te stellen voor deze Green Deal en het nog op te richten Expertisecentrum. De afgelopen jaren heeft Gasunie via diverse systeemintegratie gerichte studies kennis opgebouwd over de impact van de warmtetransitie op het totale energiesysteem, van de landelijke netwerken tot en met de woningvoorraad. Daarnaast is Gasunie bereid om kennis en ervaring met hybride warmtepompen die gebruik maken van groen gas ('Groenversnelling') te delen.

#### *Kennisland*

Denktank Kennisland biedt in het kader van deze Green deal het leerprogramma 'Open overheid tijdens de warmtetransitie' aan. Deelnemende gemeenten worden ondersteund in het ontwikkelen en uitvoeren van een aanpak voor aardgasvrije wijken met behulp van Open Overheid-methoden zoals open contact, open aanpak en open data. Drie tot vijf gemeenten onderzoeken samen in twee bijeenkomsten en met steun van Kennisland hoe draagvlak kan ontstaan dankzij participatie en nieuwe vormen van samenwerken.

#### *Natuur & Milieu*

Als Partner van de Green Deal wil Natuur & Milieu graag bijdragen aan de kennisdeling rondom de 'pilot' projecten en de Green deal. Wij zijn voornemens om een inbreng te leveren op de duurzaamheid van de alternatieven voor aardgas en om onze achterban (via nieuwsbrieven) te informeren over inzichten en ervaringen met aardgasloos wonen.

#### *Natuur en Milieu Federaties*

- De Natuur en Milieu Federaties zijn lokaal geworteld. We kennen gemeenten en provincies van dichtbij en ondersteunen ze bij beleidsontwikkeling en uitvoering. We dragen ook bij aan de beweging van onderop en begeleiden zo'n 550 duurzame energie coöperaties en initiatieven. Onze lokale ervaringen en ons werk op het gebied van de uitfasering van aardgas willen we via ons landelijk dekkende netwerk graag breder delen. Kennisdeling en het vergroten van bewustwording is hard nodig voor de realisatie van de aardgasvrije wijk.
- Om de aardgastransitie te versnellen willen we ons graag inzetten om lokale communities of practise te ondersteunen en te begeleiden. Zowel op het gebied van nieuwbouwwijken als bestaande wijken kunnen communities opgezet worden - in nauwe samenwerking met gemeenten, woningbouwcorporaties, burgers en relevante stakeholders zoals netbeheerders. Op deze manier kunnen gemeenten, maar ook de andere betrokken partijen interregionaal van elkaar leren om antwoord te krijgen op de vragen die spelen rondom de uitvoering van de aardgastransitie.

#### *Nederlandse Vereniging Duurzame Energie*

- De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) vertegenwoordigt ruim 1.000 bedrijven en energie coöperaties actief op het gebied van duurzame energie. De NVDE maakt zich sterk voor een energievoorziening die volledig is gebaseerd op hernieuwbare energie. Met de bundeling van krachten uit de gehele keten wil de NVDE de energietransitie versnellen.
- De NVDE en haar leden willen bijdragen aan deze Greendeal door hun kennis en ervaring over alle duurzame energie-technieken die kunnen dienen als alternatief in aardgasvrije wijken te delen.
- Ook wil de NVDE met haar brede netwerk zorgdragen voor goede en snelle contacten binnen de duurzame energie branche.
- De NVDE zal daarnaast bijdragen aan de Greendeal door de verschillende relevante gremia en projecten waarin zij en haar leden actief zijn met elkaar te verbinden.

#### *Nuon*

Nuon zet zich in voor een duurzame energievoorziening in Nederland. De transitie om Nederland minder afhankelijk te maken van aardgas past hierin. Wij begrijpen dat de overgang van aardgas naar duurzamere warmte-oplossingen een grote verandering is voor bewoners en bedrijven. We werken er daarom hard aan dat deze mensen in aardgasvrije wijken zorgenvrij gebruik kunnen maken van andere vormen van verwarming. Met onze expertise op het terrein van duurzame warmte-oplossingen willen we daarom meehelpen om van de Green Deal Aardgasvrije Wijken een succes te maken. We doen dat onder andere door te luisteren naar onze klanten die nu gas gebruiken, wonend en werkend op zo'n 2 miljoen adressen, om samen met hen de transitie vorm te geven naar een schonere energievoorziening die betaalbaar, betrouwbaar en makkelijk voor hen is.

#### *Omgevingsdienst Midden-Holland*

De Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) stimuleert in opdracht van de gemeenten in Midden-Holland en de provincie Zuid-Holland energiebesparing en -preventie om zo bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen van onze opdrachtgevers. Als trekker van de Regionale Energiestrategie Midden-Holland ondersteunt de ODMH de gemeenten bij de energietransitie. De ODMH brengt partijen bijeen om de transitie verder te helpen en zorgt voor kennisverspreiding in de regio. Een onderdeel hiervan is het oriënteren op en stimuleren van aardgasloos bouwen en aardgasloos maken van bestaande wijken. Als partner van de Green Deal Aardgasvrije Wijken blijft onze kennis actueel en kunnen wij onze gemeenten goed informeren en adviseren. Zo werken wij samen aan een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving

#### *Platform31*

- Platform31 heeft diverse projecten lopen waarbij zij partijen ondersteunt bij de energietransitie:
- Experiment Warmtesprong: Project waarbij we samen met corporaties en gemeenten en aan de hand van concrete casussen de businesscase, randvoorwaarden, risico's, actoren van warmtenetten in beeld brengen.
- Innovatie in de renovatieketen: In dit project ontwikkelt Platform31 samen met corporaties, consortia, gemeenten en provincies innovatieve renovatieconcepten, waarvan een groot deel de ambitie aardgasloos heeft.
- Verduurzaming hoogbouw: gezamenlijk met corporaties en consortia ontwikkelt Platform31 innovatieve verduurzamingsconcepten voor veelvoorkomende hoogbouwtypologieën.
- Renovatiesprong: Dit aanjaagprogramma ontwikkelt renovatie-proposities voor particulieren.
- Duurzame VvE's: Platform31 begeleidt VvE's naar een Nul-op-de-Meter renovatie
- Scholen vol Energie: In de vorm van ene pilot helpt Platform31 schoolbesturen naar een energie-neutraal gebouw.
- Huren met Energie: Ondersteuning van corporaties bij het verduurzamen van hun woningvoorraad.
- Onderzoek governance energietransitie: Onderzoek naar governancevormen die gemeenten en regio's kunnen benutten voor de Energietransitie.
- Platform31 heeft via het programma Energiesprong veel kennis opgedaan over het verduurzamen van woningen naar Nul-op-de-meter en zet deze kennis voor ondersteuning van de Partijen.
- Platform31 deelt kennis die voortkomt uit haar eigen projecten en uit de green deal met haar partners via bijeenkomsten en nieuwsbrieven. Partners van Platform31 zijn gemeenten, provincies, corporaties, marktpartijen en ministeries.

#### *Programmabureau Warmte Koude Zuid-Holland*

- Het Programmabureau Warmte Koude Zuid-Holland gaat een belangrijke rol spelen in de transitie naar aardgasvrije wijken. De ruim 30 leden van de samenwerking hebben in het gezamenlijke visiedocument de ambitie uitgesproken om in 2035 op weg te zijn naar een CO<sub>2</sub>-neutrale gebouwde omgeving en glastuinbouw in Zuid-Holland.
- Het Programmabureau Warmte Koude Zuid-Holland neemt hierbij de rol op zich van prikkelen, informeren en inspireren om de transitie naar aardgasvrije wijken te versnellen. Een belangrijke middel hierbij is de publiekscampagne Van Gas Los met als doel om een cultuuromslag te bewerkstelligen om burgers te laten dat "er wat aan de hand is met aardgas" waardoor aardgas niet meer wordt gezien als default optie voor koken en stoken in de gebouwde omgeving.

#### *Quintel Intelligence*

- Als Partner van de Green Deal zal Quintel Intelligence het open source/open data Energietransitiemodel ter beschikking stellen aan Partijen en overige Partners. Dit model wordt al door diverse gemeenten, plaatsen en buurten in Nederland gebruikt, onder andere omdat:
- Het Energietransitiemodel brengt het volledige energiesysteem in kaart, waardoor een integrale afweging kan worden gemaakt (kijkt dus breder dan alleen maar 'gasloos' worden, maar waarbij 'gasloos' wel als onderdeel van de brede strategie kan worden verkozen)

- Het Energietransitiemodel is via het internet gratis voor iedereen volledig toegankelijk via [energietransitiemodel.nl](http://energietransitiemodel.nl), waardoor er optimale transparantie kan worden geboden. Draagvlak is immers essentieel voor lokale transitieplannen.
- Het Energietransitiemodel is volledig open source, open data en open access.
- Quintel heeft gespecialiseerde transitieconsultants in dienst die Partijen en Partners actief kunnen ondersteunen bij projecten.

#### *Stichting HIER klimaatbureau*

- Als Partner van de Green Deal wil Stichting HIER klimaatbureau graag bijdragen aan de kennisdeling rondom de ‘pilot’ projecten (in afwachting van andere benaming). Het HIER klimaatbureau heeft veel ervaring met kennisdelingsplatforms. Wij verzorgen onder andere het kennisplatform HIER opgewekt in opdracht van de gelijknamige Stichting (een samenwerking tussen HIER klimaatbureau en ODE decentraal). Het HIER klimaatbureau heeft het afgelopen jaar een aantal activiteiten ontwikkeld op het gebied van wonen zonder aardgas, die raakvlakken hebben met deze Green Deal:
- We hebben de consumentenwebsite [www.hieverwarmt.nl](http://www.hieverwarmt.nl) ontwikkeld, waarop gemeenten hun plannen voor aardgasvrije gebieden kunnen delen, en waar bewoners informatie en voorbeelden kunnen vinden over wonen zonder aardgas. Deze website kunnen we uitbreiden met een zakelijk gedeelte waarop kennis(dossiers) en ervaringen worden gedeeld vanuit de eerste projecten.
- We hebben een maandelijks nieuwsbrief over wonen zonder aardgas voor gemeenten en andere professionals in het leven geroepen.
- Wij zijn van plan in 2017 een aantal bijeenkomsten over het thema te organiseren. De eerste bijeenkomst vindt plaats op 30 januari, en gaat over de communicatie met bewoners in de warmtetransitie.
- HIER opgewekt verzorgt de kennisdeling over wonen zonder aardgas voor lokale duurzame energie initiatieven, om de rollen die zij kunnen spelen in de warmtetransitie helder te krijgen. Dit doen ze via kennisclusters, online kennisdossiers en bijeenkomsten.

#### *Stroomversnelling*

Een (bijna) energieneutrale gebouwde omgeving is een maatschappelijke noodzaak geworden. De noodzaak tot grootschalige renovatie van de woningvoorraad vragen om een nieuwe aanpak. Bouwers, woningcorporaties, netbeheerders, gemeenten en andere organisaties verenigd in Stroomversnelling, bedachten hier een oplossing voor: renoveren naar Nul op de Meter met het geld van de oude energierekening. Nul op de Meter (NOM) betekent dat een woning na de make-over evenveel (of meer) energie opwekt als nodig is voor het huis en huishouden. Begin 2017 telde Nederland al meer dan 1.100 woningen die een make-over naar Nul op de Meter kregen en de beweging gaat door. Stroomversnelling geeft uitvoering aan de noodzakelijke maatschappelijke innovatie die nodig is voor de energietransitie door Nul op de Meter verder te ontwikkelen. Dat doen wij door te innoveren, verbinden, kennis te delen en de juiste randvoorwaarden te creëren.

#### *TNO*

- Kennisdeling en kennisontwikkeling: bijdragen aan de Kennisdeling en kennisontwikkeling bij gemeenten en andere betrokken stakeholders (‘capacity building’) door het inhoudelijk organiseren van de vraagarticulatie en aantal themasessies. De warmtetransitie vraagt van (lokale partners van een) gemeente nieuwe capaciteiten, zowel op gebied van proces als inhoud. Deze ‘tacit knowledge’ kunnen ze ontwikkelen en opbouwen, onder andere door experimenteren, ervaring en leren. Daarmee worden zij in staat gesteld om de transitie naar aardgasvrije wijken ook in de praktijk vorm te geven. TNO kan hierbij ook Europese ervaringen en kennis van H2020 project FosterREG inbrengen.

- Opzetten open innovatie programma: het vertalen van de kennisvragen die door de gemeenten en andere stakeholders in het gasvrij maken van de gebouwde omgeving worden gesteld, naar een open innovatieprogramma warmte. Deze vragen worden door de gemeenten gearticuleerd in de kennisdelingsactiviteiten. In diverse regio's wordt een innovatieprogramma warmte opgesteld om te komen tot technisch betrouwbare en economisch rendabele duurzame warmtevoorzieningen. De inhoud van deze programma's wordt gevoed door de innovatievragen uit de praktijk van de regio's die aardgasvrije ambities hebben en hebben betrekking op technologische als sociale innovatie. Bundeling van deze regionale programma's tot een samenhangend en open geheel maakt de inspanningen om deze innovaties te realiseren efficiënter en doelmatiger.
- Beschikbaar stellen instrumenten: een aantal instrumenten die door TNO (samen met anderen) zijn ontwikkeld kunnen door de gemeenten nu al worden gebruikt, waaronder een energieatlas PICO (<http://pico.geodan.nl>) en de Ecodistrictplanner ([www.ecodistr-ict.eu/idss-platform](http://www.ecodistr-ict.eu/idss-platform)). TNO geeft vanuit de Roadmap Duurzame Energie vorm aan aanpakken, methodieken en instrumenten voor de energietransitie. Deze worden zoveel mogelijk aan de hand van de ervaringen in de praktijk ontwikkeld, waaronder de praktijk van het gasvrij maken in deze Green Deal.

#### *Stichting Warmtenetwerk*

De Stichting Warmtenetwerk zet zich in voor de verduurzaming van de warmtevraag door het gebruik van warmte- en koudnetten. Deze Green Deal stelt zich ten doel om het warmte-transitie proces in de gebouwde omgeving in de praktijk nader vorm te geven. Voor de Stichting Warmtenetwerk is dit een uitgelezen mogelijkheid om de kennis en ervaring van haar 150 deelnemers in te brengen in deze Green deal als mede bij te dragen aan de verspreiding van de opgedane ervaringen.

## Gemeenten

### *Gemeente Alpen aan den Rijn*

De gemeente Alpen aan den Rijn heeft het onderwerp energietransitie hoog op de agenda staan en blijft daarom graag op de hoogte van alle ontwikkelingen die worden uitgevoerd naar aanleiding van de Green Deal Aardgasvrije Wijken. Naast het opbouwen van kennis en het leren van de partijen die de Green Deal ondertekenen willen wij onze opgebouwde kennis en ervaring toepassen en delen. Hiermee ondersteunen wij de projecten van de partijen en de partners, kunnen gezamenlijk barrières worden geïdentificeerd, geagendeerd en oplossingen worden gevonden. Binnen de gemeente Alpen aan den Rijn zetten wij onder andere actief in op het opdoen van kennis en stimuleren van aardgasloos bouwen en renoveren door het slim combineren van het gebruik van restwarmte naar bestaande bouw en nieuwbouw. Ook in regionaal verband worden kansen verkend en samenwerking gezocht om de kansen die er liggen optimaal te benutten

### *Gemeente Amersfoort*

- Gemeente Amersfoort start dit jaar met het opstellen van wijkplannen energie waarin de transitie naar CO<sub>2</sub>-neutrale wijken wordt beschreven. Aardgasloos is daar een onlosmakelijk onderdeel van.
- De wijkplannen energie worden in samenwerking met stakeholders en wijkbewoners opgesteld.
- In de wijkplannen wordt de route aangegeven hoe te komen tot warmtevoorziening zonder gebruik van aardgas. Ingegaan wordt op de keuze voor een warmtenet, all-electric of een combinatie met groen gas.
- Belangrijk aandachtspunt is het betrekken en activeren van de bewoners en het bieden van handelingsperspectief.
- We zullen daarbij gebruik maken van de ervaringen die door de partijen en partners van de Green Deal Aardgasvrije Wijken worden opgedaan. De ervaringen die wij opdoen tijdens ons proces delen we uiteraard ook met de partijen en partners van de Green Deal.

### *Gemeente Amstelveen*

Gemeente Amstelveen stelt in 2017 in nauw overleg met stakeholders, waar onder de netbeheerders, een energietransitieplan op waarin wordt verkend welke (warmte-)infrastructuur voor welke wijken te prefereren is en welk proces vervolgens het best kan bijdragen aan het realiseren van de energietransitie richting aardgasvrije wijken. Wij delen graag de hierbij opgedane ervaringen en knelpunten om samen te leren met de Partijen en Partners van deze Green Deal.

### *Gemeente Breda*

- In 2017 gaat Breda aan de slag met het oefenen in een wijk waar de gasleidingen vervangen moeten worden. Het streven is om hier geen gas meer aan te leggen, maar een alternatieve warmtevoorziening.
- In 2017 gaat Breda aan de slag het opstellen van een roadmap voor de gasloze wijk.
- Er loopt een uitgebreid warmtetract t.a.v. het Amerwarmtenetwerk. Dit i.v.m. het wegvallen van de bron. Binnen dit proces werken stakeholders van de hele keten samen om te komen tot verduurzaming van het warmtenetwerk.
- Breda is bereid om opgedane kennis t.a.v. deze trajecten te delen binnen de Green Deal Aardgasvrije wijken.

### *Gemeente Bodegraven-Reeuwijk*

De gemeente Bodegraven - Reeuwijk heeft het onderwerp energietransitie hoog op de agenda staan en blijft daarom graag op de hoogte van alle ontwikkelingen die worden uitgevoerd naar aanleiding van de Green Deal Aardgasvrije Wijken. Naast het opbouwen van kennis en het leren van de partijen die de Green Deal ondertekenen willen wij onze opgebouwde kennis en ervaring toepassen en delen. Hiermee ondersteunen wij de projecten van de partijen en de partners, kunnen gezamenlijk barrières worden geïdentificeerd, geagendeerd en oplossingen worden gevonden. Binnen de gemeente Bodegraven - Reeuwijk zetten wij onder andere actief in op het opdoen van kennis en stimuleren van nieuwbouw en renovatie waarbij geen

aardgasaansluiting meer wordt gerealiseerd. Ook in regionaal verband worden kansen verkend en samenwerking gezocht om de kansen die er liggen optimaal te benutten

#### *Gemeente Dordrecht*

Dordrecht werkt vanuit de pilot Regionale Energiestrategie aan verduurzaming van wijken. We onderzoeken in welke mate de aanleg van het warmtenet al heeft geleid tot spontane afsluitingen van gas, omdat de mensen een goed alternatief kregen. We werken met stakeholders een aanpak uit voor het uitfaseren van gas. We werken toe naar een integrale inhoudelijke en financiële afweging van duurzame alternatieven voor gas. Daar zijn uiteindelijk landelijke kengetallen en data voor nodig. We brengen onze ervaring in.

#### *Gemeente Gouda*

De gemeente Gouda heeft het onderwerp energietransitie hoog op de agenda staan en blijft daarom graag op de hoogte van alle ontwikkelingen die worden uitgevoerd naar aanleiding van de Green Deal Aardgasvrije Wijken. Naast het opbouwen van kennis en het leren van de partijen die de Green Deal ondertekenen willen wij onze opgebouwde kennis en ervaring toepassen en delen. Hiermee ondersteunen wij de projecten van de partijen en de partners, kunnen gezamenlijk barrières worden geïdentificeerd, geagendeerd en oplossingen worden gevonden. Binnen de gemeente Gouda zetten wij onder andere actief in op het opdoen van kennis en stimuleren van aardgasloos bouwen bij nieuwbouwprojecten en stimuleren van initiatieven met betrekking tot de bestaande bouw. Ook in regionaal verband worden kansen verkend en samenwerking gezocht om de kansen die er liggen optimaal te benutten

#### *Gemeente Hengelo*

Hengelo neemt deel in een de ontwikkeling van een warmtevisie onder auspiciën van de provincie Overijssel voor de gemeenten Hengelo en Enschede, met daar naast genoemde gemeente ook alle woningcorporaties, plus netwerkbeheerders en warmteleveranciers. Hengelo heeft daarnaast ervaring met (de verduurzaming van) een warmtenet in eigen beheer.

#### *Gemeente Pijnacker-Nootdorp*

De gemeente Pijnacker-Nootdorp wil aardgasvrije nieuwbouwwijken realiseren met behulp van bodemenergie of met geothermie uit de tuinbouw. In Pijnacker-Nootdorp is energietransitie een belangrijk thema. De gemeente blijft daarom graag geïnformeerd over de pilots en experimenten van aardgasvrije woningbouw en de mogelijkheden bij bestaande woningen. Als Partner van de Green Deal Aardgasvrije Wijken willen wij onze kennis en ervaringen delen over geothermische warmte vanuit een glastuinbouwbedrijf ten behoeve van ca 470 bestaande woningappartementen.

#### *Gemeente Tilburg*

- Tilburg start met het opzetten van een proces om te komen tot aardgasvrije wijken. O.a. met een 'vlekkenplan' over de stad waarin de transitie mogelijkheden per wijk/stadsdeel zijn aangegeven.
- We zullen de ervaringen, maar ook de obstakels die we meemaken delen.
- Bijzonder in Tilburg is, dat het doel om te komen tot aardgasvrije wijken deels gezien kan worden als onderdeel van het project 'verduurzaming Amerwarmtenet'. Met name ook deze beweging, het o.a. opereren in de omgeving met een bestaand warmtenet, zijn interessant voor anderen.
- Daarnaast willen we invulling geven aan het NOM concept gecombineerd met een aansluiting op een duurzaam warmte infrastructuur.
- Tenslotte brengen we de ervaring in die we opdoen.

#### *Gemeente Vlaardingen*

Wij gaan dit voorjaar starten met een pilotwijk om tot een energievisie c.q. |Routeplan te komen. Uitgangspunt is aardgasvrij. We zijn nu de diverse stakeholders aan het mobiliseren om aan de slag te gaan. Op basis van de Warmte Koude Atlas van Over Morgen en andere data brengen we de technische opties (infrastructuur, panden, opwek) in kaart en werken we mogelijke scenario's uit. Met deze info gaan we in de



wijk een Energiedialoog aan met bewoners, bedrijven, organisaties/instellingen, scholen, woningcorporaties e.d. om van hun te horen welk scenario('s) hun voorkeur heeft/hebben en welke oplossingen zij zien en welke rol zij willen nemen (eigenaarschap). Onze ambitie is het om de transitieopgave in de bredere context van Woonwijken van de Toekomst en/of All Inclusive Wijken te gaan benaderen. We gaan ook rekenen op een MKBA voor het hele gebied en de business cases voor de onderscheiden partijen. Vanwege de nabijheid van een restwarmteleiding van Eneco en een hoge potentie voor aardwarmte zijn er voldoende alternatieven voorhanden. Met ons regionale energieloket de WoonWijzerWinkel gaan wij woningeigenaren informeren en adviseren via welke grotere of kleinere stappen zij naar een aardgasvrije en energie-neutrale woning kunnen komen, wat de kosten zijn, subsidie en financieringsmogelijkheden, terugverdientijden etc. (handelingsperspectief concretiseren).

#### *Gemeente Waddinxveen*

De gemeente Waddinxveen heeft het onderwerp energietransitie hoog op de agenda staan en blijft daarom graag op de hoogte van alle ontwikkelingen die worden uitgevoerd naar aanleiding van de Green Deal Aardgasvrije Wijken. Naast het opbouwen van kennis en het leren van de partijen die de Green Deal ondertekenen willen wij onze opgebouwde kennis en ervaring toepassen en delen. Hiermee ondersteunen wij de projecten van de partijen en de partners, kunnen gezamenlijk barrières worden geïdentificeerd, geagendeerd en oplossingen worden gevonden. Binnen de gemeente Waddinxveen zetten wij onder andere actief in op het opdoen van kennis en stimuleren van aardgas loos bouwen en renoveren door actief gebruik te maken van restwarmte uit het kassengebied en het slim combineren van reststromen van grote bedrijven of het inzetten van geothermie. Ook in regionaal verband worden kansen verkend en samenwerking gezocht om de kansen die er liggen optimaal te benutten.

#### *Gemeente Zuidplas*

De gemeente Zuidplas heeft het onderwerp energietransitie hoog op de agenda staan en blijft daarom graag op de hoogte van alle ontwikkelingen die worden uitgevoerd naar aanleiding van de Green Deal Aardgasvrije Wijken. Naast het opbouwen van kennis en het leren van de partijen die de Green Deal ondertekenen willen wij onze opgebouwde kennis en ervaring toepassen en delen. Hiermee ondersteunen wij de projecten van de partijen en de partners, kunnen gezamenlijk barrières worden geïdentificeerd, geagendeerd en oplossingen worden gevonden. Binnen de gemeente Zuidplas zetten wij onder andere actief in op opdoen van kennis en stimuleren van aardgasloos bouwen en renoveren door actief gebruik te maken van restwarmte uit het kassengebied en het slim combineren van reststromen van grote bedrijven of het inzetten van geothermie. Ook in regionaal verband worden kansen verkend en samenwerking gezocht om de kansen die er liggen optimaal te benutten.